

การวิเคราะห์และจัดระบบความรู้วัฒนธรรมร่วม ด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

สุวรรณณี ห้วยหงษ์ทอง^{1,2}

กันยารัตน์ เควียะเซ็น¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และจัดระบบความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในขอบเขตประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดหมวดหมู่ความรู้ (Classification) ในการจัดกลุ่มข้อมูล โดยพิจารณาจากการจัดกลุ่มเนื้อหาที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันไว้ใกล้กันตามหลักการจัดระบบความรู้ และกำหนดชื่อแทนกลุ่มความรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จัดไว้ในแต่ละกลุ่ม จากนั้นกำหนดเนื้อหากลุ่มย่อยขึ้นมาใหม่เป็นหมวดย่อยที่จะอยู่ภายใต้แต่ละหมวดลงไปเป็นลำดับชั้น และนำผลการจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้มากำหนดเป็นโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ผลการวิจัย พบว่า สามารถจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ได้ทั้งหมด 14 หมวดใหญ่ (Classes) และ 36 หมวดย่อย (Sub-classes) 24 หมู่ย่อย (Division)

คำสำคัญ: การจัดระบบความรู้; การจัดหมวดหมู่; วัฒนธรรมร่วม; ประเพณี; อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

¹ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ผู้แต่งหลัก อีเมล suwaho@kku.ac.th

วันที่รับบทความ 21 ตุลาคม 2564 วันที่ตอบรับบทความ 15 ธันวาคม 2564

Analysis and Systematization of Common Cultural Knowledge on Traditions of the Mekong Sub-Region

Suwannee Hoaihongthong ^{1,2}

Kanyarat Kwiecien ¹

Abstract

This research strived to analyze and systematize cultural knowledge on common traditions of Thailand, Laos, and Cambodia in the Mekong Sub-Region using content analysis and knowledge classification approaches. Classifying knowledge data was undertaken by grouping data with similar contents into a sub-class and placing those with closely related contents near the sub-class in a hierarchy form based on the knowledge management method and naming each knowledge group which represented its knowledge content. New knowledge contents were afterward constructed as sub-contents under each sub-class in a hierarchy manner. Using the results from the analysis and systematization of the common cultural knowledge, the researchers constructed the knowledge structure. The study findings concluded that the management of common cultural knowledge on traditions of the 3 countries in the Mekong Sub-region consisted of 14 classes, 36 sub-classes and 24 divisions.

Keywords: Knowledge Organization; Classification; Common Culture; Tradition; Mekong Sub-Region

¹ Department of Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University

² Correspondent e-mail : suwaho@kku.ac.th

Received: 21 October 2021 Accepted: 15 December 2021

บทนำ

วัฒนธรรมร่วม หมายถึง การมีพื้นฐานหรือรากฐานทางวัฒนธรรมร่วมกัน มีความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรม สามารถแบ่งปันความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นได้มากกว่าหนึ่งหรือเป็นสิ่งที่สมควรอยู่นอกเหนือการแสวงหาความเป็นเจ้าของ (Santagata et al., 2011) วัฒนธรรมร่วมเป็นลักษณะของวัฒนธรรมที่แต่ละชนชาติมีความร่วมกันหรือเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ เช่น ความร่วมกันด้านประวัติความเป็นมา (History) ความร่วมกันด้านค่านิยมและหลักการ (Values and principles)

ความร่วมมือด้านวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการยึดถือปฏิบัติ (Purpose and Sense of mission) ตลอดจนการรับรู้และเข้าใจในบางเรื่องที่เป็นประเพณีหรือแนวปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตรงกัน (Symbols and boundaries) (McLean, 2015) ซึ่งในกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงนั้น ประเทศที่มีความร่วมมือทางวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด ได้แก่ ประเทศไทย ลาว และกัมพูชา อาจกล่าวได้ว่ามีรากวัฒนธรรมร่วมกัน ด้วยปัจจัยทางภูมิศาสตร์ รากฐานทางวัฒนธรรม และการนับถือศาสนา ตลอดจนวิถีชีวิตที่ใกล้เคียงกัน และยังมีการส่งผ่านวัฒนธรรมกันตลอดเวลาผ่านการไปมาหาสู่ ติดต่อกันซื้อขาย ตลอดจนการย้ายถิ่นฐานข้ามไปมาระหว่างกัน ซึ่งทำให้มีวิธีการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันตั้งแต่ดั้งเดิมและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงก็ยังคงเป็นไปในลักษณะเดียวกัน (ASEAN Watch, 2013) ตัวอย่างวัฒนธรรมร่วมที่เป็นที่ประจักษ์ ได้แก่ ด้านภาษาที่มีตัวอักษรและคำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน เนื่องจาก ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาสันสกฤตเช่นเดียวกัน ทำให้คนไทย ลาว กัมพูชา ในหลายพื้นที่สามารถสื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ด้านนาฏศิลป์และดนตรี จะเห็นได้ว่าการแสดง

นาฏศิลป์ของไทย ลาว กัมพูชา มีความคล้ายคลึงกันรวมทั้งเครื่องดนตรีที่ใช้ได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน แต่มีการดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของประเทศนั้น ๆ นอกจากนี้ ยังมีการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีสิบสองเดือน หรือ ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ที่ทั้งสามประเทศปฏิบัติในลักษณะคล้ายคลึงกัน (Prasarn et al., 2016) ซึ่งความร่วมมือเหล่านี้ สามารถเป็นเครื่องมือที่จะสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และต่อยอดไปสู่การพัฒนาความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

แม้ว่าจะมีนโยบายความร่วมมือกันในหลายด้าน และมีกรอบความร่วมมือทางวัฒนธรรม แต่การศึกษาข้อมูลการจัดเก็บความรู้และการจัดระบบความรู้ของวัฒนธรรมที่มีร่วมของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงกลับยังไม่มีองค์กรระหว่างประเทศที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป การจะเข้าถึงข้อมูลความรู้ทางด้านวัฒนธรรมนั้นอยู่ในการดำเนินการของแต่ละประเทศ โดยมีองค์กรที่เก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ เช่น ศูนย์ข้อมูลด้านวัฒนธรรมไทย อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกระทรวงวัฒนธรรม ทำหน้าที่จัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลทางวัฒนธรรมของไทย อาทิ ประเพณี ศิลปะพื้นถิ่น อาหาร การแต่งกาย ภาษา วรรณกรรม อาชีพ ความเชื่อ และพิธีกรรม (Ministry of Culture, 2018) จากการศึกษาแหล่งความรู้ทางวัฒนธรรมในประเทศลาวและกัมพูชา พบว่า ข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมลาวจะอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรม และท่องเที่ยว (Ministry of Information Culture and Tourism) ซึ่งข้อมูลที่

นำเสนอไม่ได้มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันและไม่สามารถสืบค้นหรือแสดงความเชื่อมโยงของข้อมูลไปยังแหล่งอื่นหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกันได้ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีหน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลมากมายเกี่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและมีประโยชน์สำหรับการพัฒนาและกิจกรรมการอนุรักษ์ในแหล่งมรดกอื่น ๆ แต่ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบกระดาษที่ใช้ในสภาพที่สามารถเสื่อมสภาพ ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลแต่ส่วนใหญ่เป็นระบบปฏิบัติการแบบเดี่ยว (stand-alone) ทำให้ข้อมูลไม่สามารถแบ่งปันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sithirath et al., 2007) การเข้าถึงข้อมูลความรู้วัฒนธรรมของลาวมีลักษณะคล้ายกันกับประเทศกัมพูชาที่ข้อมูลจะอยู่ที่กระทรวงวัฒนธรรม และวิจิตรศิลป์ (Ministry of Culture and Fine Arts) มีเว็บไซต์ให้บริการข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลมรดกและศิลปะ แต่การนำเสนอข้อมูลไม่มีการจัดระบบโครงสร้างความรู้และไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลและสืบค้นเนื้อหาได้ (Čopić & Dragičević Šešić, 2018)

การจัดระบบความรู้ (Knowledge organization) เป็นการกำหนดแนวคิดและความสัมพันธ์เชิงความหมายของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และกำหนดความสัมพันธ์กับแนวคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การจัดระบบความรู้มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดหมวดหมู่ (Classification) การอธิบายพรรณนา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาโครงสร้างความรู้และการพัฒนาออนไลน์ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสืบค้นและเข้าถึงความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Broughton et al., 2005) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาวัฒนธรรมร่วมทางด้านประเพณี โดยมีขอบเขตที่จะศึกษาเฉพาะประเทศไทย ลาว และกัมพูชา เนื่องจาก ทั้งสามประเทศเป็นประเทศที่

มีความร่วมกันทางวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด และมีพื้นที่ที่มีความร่วมมือที่สำคัญระหว่างประเทศ คือ พื้นที่สามเหลี่ยมมรกต มีพื้นที่ครอบคลุม 7 จังหวัด/แขวง ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษของประเทศไทย จังหวัดพระวิหาร จังหวัดอุดรรัมย์ชัย และ จังหวัดสตึงแตรังของประเทศกัมพูชา และแขวงสาละวันและแขวงจำปาสักของ สปป.ลาว ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่อยู่ในอาณาบริเวณที่มีพรมแดนร่วมกันจัดเป็นเขตวัฒนธรรม (Cultural area) เดียวกัน ประชาชนในพื้นที่มีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมกันด้านประเพณี

การศึกษาวรรณกรรมร่วมด้านประเพณีครั้งนี้ จะทำการศึกษาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดระบบความรู้ของ Hjørland (2008) โดยการจัดหมวดหมู่ความรู้ด้วยการกำหนดแนวคิดและความสัมพันธ์เชิงความหมายของแนวคิด และกำหนดความสัมพันธ์กับแนวคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของแบบแผนการจัดหมวดหมู่ (Classification schemes) โดยแสดงข้อมูลแนวคิดหลัก เรียงลำดับชั้นของข้อมูลตามกลุ่มเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างคร่าว ๆ ซึ่งพื้นฐานโครงสร้างของข้อมูลสามารถนำไปพัฒนาเป็นออนไลน์ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์และจัดระบบความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคน้ำโขง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิเคราะห์และจัดระบบความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศ

อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยมีขอบเขตการศึกษาวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี ของประเทศไทย ลาว กัมพูชา ซึ่งระเบียบวิธีการศึกษา เป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and development) คือ มีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อนำไปจัดระบบโครงสร้างความรู้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโครงสร้างออนไลน์และพัฒนาระบบสืบค้นเชิงความหมายตามลำดับ

2. วิธีการวิจัย

2.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อนำมาวิเคราะห์ขอบเขตของความรู้เพื่อการจัดระบบความรู้ต่อไป โดยทรัพยากรที่ใช้ในการค้นคว้าเพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบด้วย หนังสืออ้างอิงหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา ฐานข้อมูลและห้องสมุดดิจิทัล สื่อมัลติมีเดีย ตลอดจนบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการที่เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและต่างประเทศ เช่น ระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online-ThaiJO) ฐานข้อมูล SCOPUS และ แพลตฟอร์มในการสืบค้นข้อมูลจากวารสารวิชาการนานาชาติ (Web of Science Core Collection) เป็นต้น โดยเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศที่กล่าวมาข้างต้นจะต้องมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ตลอดจนหนังสือตำราที่กล่าวถึงวัฒนธรรมด้านประเพณีของประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ความร่วมมือกันของวัฒนธรรมทั้งสามประเทศต่อไป

การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบบันทึกเนื้อหา โดยบันทึกข้อมูล ดังนี้ 1) แนวคิด 2) คำศัพท์ 3) ความหมาย และ 4) รายละเอียดของคำศัพท์หรือคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) โดยการจำแนกจัดกลุ่มคำชุดหนึ่งให้อยู่ภายใต้คำอีกชุดหนึ่ง จากนั้นผู้วิจัยใช้โปรแกรม ATLAS/ti เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Computer Assisted Qualitative Data Analysis Software/CAQDAS) เนื่องจาก เป็นโปรแกรมที่มีความสามารถในการจัดระเบียบข้อมูล จัดการการค้นหาคำหรือข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารหรือแบบบันทึกข้อมูล และสามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลได้

2.2 การจัดระบบความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

(1) การจัดกลุ่มข้อมูล

การจัดกลุ่มข้อมูล โดยนำเนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารในกระบวนการก่อนหน้านำมาวิเคราะห์ และจัดกลุ่มข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) พิจารณาเนื้อหาที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันไว้ใกล้กันตามหลักการจัดระบบความรู้ และกำหนดชื่อแทนกลุ่มความรู้ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จัดไว้ในแต่ละกลุ่ม

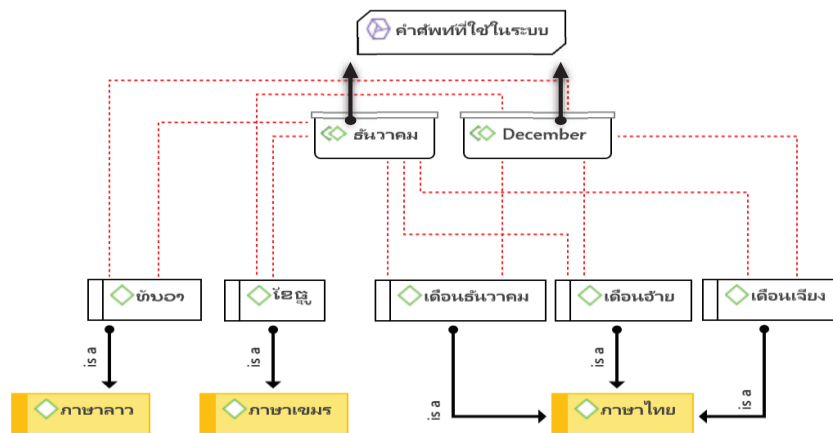
2) กำหนดเนื้อหากลุ่มย่อยขึ้นมาใหม่เป็นหมวดย่อย (Sub-Class) ที่จะอยู่ภายใต้แต่ละหมวด และกำหนดเนื้อหากลุ่มย่อยที่อยู่ภายใต้แต่ละหมวดย่อยเป็นหมู่ย่อย (Division) ลงไปเป็นลำดับชั้น

(2) การลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล

พิจารณาข้อมูลเนื้อหาว่ามีความซ้ำซ้อนหรือไม่ หากมีกลุ่มเนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อนกัน จะต้องทำการรวบกลุ่มเนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อนกันไว้ด้วยกัน หรือตัดเนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อนนั้นออกไป

การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ขอบเขตการศึกษาประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์รายการคำศัพท์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย ภาษาลาว และภาษากัมพูชา โดยผู้วิจัยขอความแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการแปลภาษาที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีความรู้ในภาษาไทยและภาษาเป้าหมายที่ต้องการแปล คือ

ภาษาลาวและภาษากัมพูชา 2) มีประสบการณ์ทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรมของประเทศไทยและประเทศเป้าหมายของภาษาที่ต้องการแปล จากนั้นนำศัพท์มาวิเคราะห์ความหมายของคำ เพื่อลดความซ้ำซ้อนกันระหว่างคำศัพท์ของทั้งสามภาษา โดยยึดถือนิยามความหมายของคำศัพท์เป็นหลัก และแปลเป็นภาษาที่จะใช้ในการพัฒนาระบบ คือภาษาอังกฤษ เพื่อให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ในวงกว้างต่อไปในอนาคต ซึ่งคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในระบบจะต้องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางด้านภาษาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาในขั้นตอนของการพัฒนาออนไลน์และพัฒนาระบบสืบค้นต่อไป แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงกระบวนการวิเคราะห์คำศัพท์

(3) การจัดทำโครงสร้างความรู้

นำผลการจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้มากำหนดเป็นโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงในรูปแบบตารางที่แสดงให้เห็นกลุ่มความรู้และความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นลำดับชั้นของข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ขอบเขตการศึกษาประเทศไทย ลาว และกัมพูชา โดยการสังเคราะห์รายการคำศัพท์จากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทย ภาษาลาว และภาษากัมพูชา จากนั้นนำศัพท์มาวิเคราะห์ความหมายของคำ เพื่อลดความซ้ำซ้อนกันระหว่างคำศัพท์ของทั้งสามภาษา และนำคำศัพท์มาวิเคราะห์และจัดกลุ่มตามกรอบแนวคิด

คุณลักษณะของวัฒนธรรมร่วม (Common cultural characteristics) ผลการศึกษาผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาออกมาเป็นรายการคำศัพท์และประโยคที่อธิบาย

ความได้ทั้งหมด 757 รายการ แสดงตัวอย่างข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างกลุ่มคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องในหมวดที่ 2 หมวดความเชื่อ

หมวดหมู่ความรู้		กลุ่มคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง
หมวดหมู่	ขอบเขต	
หมวดที่ 2 ความเชื่อ	ครอบคลุมเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในประเพณี	[ความเชื่อ] [ความเชื่อเกี่ยวกับกองเจดีย์ทราย] [ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดแก่เจ็บตาย] [ความเชื่อเรื่องเทวดา] [ความเชื่อเรื่องเปรต] [ความเชื่อเรื่องเวียนวายตายเกิด] [ความเชื่อเรื่องแกน บันดาล ผน ฟ้า ลม] [ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม] [ความเชื่อเรื่องการแทนคุณมารดา] [ความเชื่อเรื่องการบวช] [ความเชื่อเรื่องขวัญ] [ความเชื่อเรื่องของพญาแกน] [ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่] [ความเชื่อเรื่องทิศ] [ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์] [ความเชื่อเรื่องนาค] [ความเชื่อเรื่องบาปบุญ] [ความเชื่อเรื่องผี] [ความเชื่อเรื่องพญานาค] [ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ] [ความเชื่อเรื่องสังสารวัฏ] [ความเชื่อเรื่องอนิสงส์จากการทำบุญ] [ความเชื่อเรื่องอาบัติ] [ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา] [ความเชื่อที่ว่าญาติที่ตายไปแล้วจะมารอรับของที่ทานในช่วงนี้] [ความเชื่อที่ว่าฝนตกเพราะนาค] [ความเชื่อว่าเป็นวันประตุนรกเปิด] [ความเชื่อว่ามีบุญอยู่กับพระสงฆ์ที่เข้ากรรมจะทำให้ได้อานิสงส์มาก] [ความเชื่อว่าการเข้าบวชเรียนและอยู่จำพรรษาในระหว่างนี้จะได้รับอานิสงส์มาก] [ความเชื่อว่าการจุดประทัดสามารถขับไล่ภูตผีปีศาจ] [ความเชื่อว่าการถวายข้าวจี่มีอานิสงส์มาก] [ความเชื่อที่ต้องทำบุญคุณหลานหากไม่ทำจะทำให้เกิดภัยพิบัติความชั่วร้ายอาจเกิดขึ้น] [ความเชื่อว่าจะนำข้าวเหนียวมาปั้นแล้วจี่ข้าวไปถวายพระหากทำก็จะทำให้ได้บุญกุศลมาก] [ความเชื่อว่ามีผู้ใดที่ได้ฟังธรรม 13 กัณฑ์ได้วันเดียวให้หมดผูกจะได้ไปพบองค์พระศรีอาริยะเมตไตร] [ความเชื่อว่ามีโลกมนุษย์อยู่ใต้พิภพของเทวดา] [ความเชื่อว่าจะหากรดน้ำมนต์แล้วสร้งน้ำแล้วจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข] [ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ] [ผีเชื่อ] [ผีเปรต] [ผีป่า] [ผีเมือง] [ผีเรือน] [ผีแกน] [ผีแม่] [ผีตาแฮก] [ผีตายาย] [ผีบรรพบุรุษ] [ผีบ้าน] [ผีบ้านผีเรือน] [ผีประจำทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น] [ผีประจำทรัพยากรธรรมชาติ] [ผีประจำบ้านเมืองและถิ่นที่อยู่อาศัย] [ผีป่า] [ผีปีศาจ] [ผีปูด] [ผีปู่ย่า] [ผีพ่อ] [ผีพวย] [ผีฟ้า] [ผีมอญ] [ผีวีรบุรุษ] [ผีสาง] [ผีอารักษ์] [ผีอาฮัก]

โครงสร้างความรู้ (Knowledge structure) ความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ผู้วิจัยได้พิจารณาจากการจัด

กลุ่มเนื้อหาที่เหมือนกันไว้ด้วยกัน เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กันไว้ใกล้กันตามหลักการจัดระบบความรู้ และกำหนดชื่อแทนกลุ่มความรู้ให้ครอบคลุม

เนื้อหาที่จัดไว้ในแต่ละกลุ่ม จากนั้นกำหนดเนื้อหา กลุ่มย่อยขึ้นมาใหม่เป็นหมวดย่อยที่จะอยู่ภายใต้ แต่ละหมวดลงไปเป็นลำดับชั้น และนำผลการจัดกลุ่ม เนื้อหาความรู้มากำหนดเป็นโครงสร้างความรู้ วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศ อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ประกอบด้วย 14 หมวดใหญ่ 36 หมวดย่อย และ 24 หมู่ย่อย ดังต่อไปนี้

หมวดความรู้: หมวดที่ 1 กลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง (Mekong river ethnic group) เป็นหมวดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์หรือ กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่เรียกว่า อนุภูมิภาคลุ่มน้ำ โขง ซึ่งเป็นกลุ่มความรู้ที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาความรู้ ด้านพื้นที่ที่มีการจัดประเพณี เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ไต กลุ่มชาติพันธุ์กวย ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์: ลาวอีสาน เป็นต้น

หมวดความรู้: หมวดที่ 2 กิจกรรม (Activity) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่ประชาชน ปฏิบัติในช่วงเวลาที่มีประเพณี มีลักษณะเป็นการ กิจกรรมที่ทำได้โดยตนเอง ไม่ได้มีแบบแผนใน การปฏิบัติ หรือมีรูปแบบข้อบังคับ ประกอบด้วย 3 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: กิจกรรมทางศาสนา (Religious activities)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหา ความรู้ที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ กับพระรัตนตรัยหรือหลักธรรมคำสอนของศาสนา เช่น การฟังเทศน์มหาชาติ การสรงน้ำพระ การทำบุญ ตักบาตร เป็นต้น

- **หมวดย่อย 2: กิจกรรมรื่นเริง (Carnival)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับกิจกรรม ที่จัดขึ้นในประเพณีที่มีลักษณะเพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง เช่น การรำเซิ้ง การเส็งกลอง มหรสพ เป็นต้น

- **หมวดย่อย 3: กิจกรรมในครัวเรือน (Family activities)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหา

ความรู้ที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดขึ้นในประเพณีที่มีการ จัดขึ้นในระดับครัวเรือน เช่น การทำความสะอาด บ้านเรือนของตนเอง การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น

หมวดความรู้: หมวดที่ 3 ความเชื่อ (Belief) เป็นหมวดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อใน ประเพณีและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในประเพณี ประกอบด้วย 3 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: ความเชื่อทางพระพุทธ ศาสนา (Buddhism beliefs)** มีขอบเขตครอบคลุม ความเชื่อที่มีที่มาจากหลักธรรมคำสอนทาง พระพุทธศาสนาหรือความคิดเห็นที่สอดคล้องกับคำ สอนของศาสนาพุทธ ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ เกี่ยวข้องกับประเพณี ประกอบด้วย 6 หมู่ย่อย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อเรื่องการแทน คุณมารดา ความเชื่อเรื่องการบวช ความเชื่อเรื่องตาย แล้วเกิดใหม่ ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ และความเชื่อ เรื่องอาบัติ

- **หมวดย่อย 2: ความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดา (Superstition)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ เกี่ยวความเชื่อที่มีต่อสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็นตัวตน ถือว่ามีอิทธิฤทธิ์และอำนาจเหนือมนุษย์ สามารถให้ คุณและให้โทษก็ได้ ความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดาที่ เกี่ยวข้องกับประเพณี ประกอบด้วย 2 หมู่ย่อย ได้แก่ ผี และเทวดา

- **หมวดย่อย 3: ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Holy thing)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านมี ความเชื่อร่วมกัน มีการสักการบูชา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยเชื่อว่าสามารถดลบันดาลในสิ่งที่ ชาวบ้านต้องการได้ เช่น พญานาค วัตถุคู่บ้านคู่เมือง ศาลปู่ตา ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ เป็นต้น ความเชื่อ เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ประกอบด้วย

3 หมู่ย่อย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องพญานาค และความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

หมวดความรู้: หมวดที่ 4 ความเป็นมาของประเพณี (Origin of Tradition) เป็นหมวดที่เกี่ยวข้องกับมูลเหตุและความเป็นมาของประเพณี การนำเสนอข้อมูลความรู้ในประเด็นนี้ มักถูกนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาหรือเล่าเรื่อง มูลเหตุและความเป็นมาของประเพณี ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: มูลเหตุที่มาจากความเชื่อ (Causes of belief)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาที่เป็นมูลเหตุและความเป็นมาของประเพณี ที่มาจากความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องการบูชาแม่โพสพในบุญคูณลาน เพื่อให้ต้นข้าวงอกงามสมบูรณ์ หรือความเชื่อเรื่องการจุดบั้งไฟบูชาพญาแถน เพื่อบันดาลฟ้าฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล เป็นต้น

- **หมวดย่อย 2: มูลเหตุที่มาจากพระไตรปิฎก (Causes of Tripitaka)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาที่เป็นมูลเหตุและความเป็นมาของประเพณี ที่มาจากเนื้อหาในพระไตรปิฎก

- **หมวดย่อย 3: มูลเหตุที่มาจากวรรณกรรม (Causes of literature)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาที่เป็นมูลเหตุและความเป็นมาของประเพณี ที่มาจากวรรณกรรมลักษณะต่าง ๆ ประกอบด้วย 3 หมู่ย่อย นิทาน ตำนาน และเรื่องเล่า

หมวดความรู้: หมวดที่ 5 ค่านิยม (Values) เป็นกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมหรือแนวคิดที่ส่งผลให้เกิดแนวปฏิบัติทางประเพณีที่ยึดถือกันมา

หมวดความรู้: หมวดที่ 6 ช่วงเวลาการจัดประเพณี (Traditional celebration date) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับช่วงเวลาในการประกอบพิธีกรรมในประเพณีนั้น ๆ ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: เดือนที่จัดประเพณีตามปฏิทิน (Calendar)** เป็นกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเดือนที่จัดประเพณีตามปฏิทินสากล ปฏิทินสากลยึดหลักการตามหลักของระบบสุริยະเพื่อให้อุณหภูมิคงที่ ประกอบด้วย 4 หมู่ย่อย ได้แก่ เดือนชาวอีสาน เดือนล้านช้าง เดือนสากล และเดือนเขมร

- **หมวดย่อย 2: เวลาทางจันทรคติ (Lunar time)** เป็นกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับเวลาที่กำหนดตามรูปแบบในปฏิทินจันทรคติ โดยการนับข้างขึ้นข้างแรม

หมวดความรู้: หมวดที่ 7 บุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรม (Person) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับบุคคลที่อยู่ในพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในประเพณี ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: ผู้ประกอบพิธีกรรม (Officiant)** หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่หลักหรือเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมใด ๆ ในประเพณี เช่น พระสงฆ์ พ่อเจ้า หมอขวัญ พ่อทायก เป็นต้น

- **หมวดย่อย 2: ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (Participants)** หมายถึง ผู้ที่สามารถเข้าร่วมพิธีกรรมใด ๆ ในประเพณี เช่น ชาวบ้าน ผู้อาวุโส เป็นต้น

หมวดความรู้: หมวดที่ 8 ชื่อประเพณี (Tradition name) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับชื่อเรียกของประเพณี ที่เป็นชื่อเรียกที่เป็นทางการและชื่อเรียกอื่น ๆ ตลอดจนจนความหมายของชื่อเรียกนั้น ๆ ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: ชื่อเรียกหลัก (General name)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับชื่อประเพณีที่คนในประเทศนั้น ๆ รับรู้และเข้าใจตรงกัน และใช้เรียกขานอย่างเป็นทางการ

- **หมวดย่อย 2: ชื่อเรียกอื่น (Other names)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่

เกี่ยวกับชื่อประเพณีที่เป็นชื่อเรียกอื่น ๆ ที่แตกต่างจากชื่อเรียกหลัก แต่มีความหมายสื่อถึงประเพณีเดียวกัน อาจหมายถึงชื่อเรียกตามท้องถิ่นหรือชื่อภาษาถิ่น

- **หมวดย่อย 3: ความหมายของชื่อประเพณี (Tradition meanings)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับความหมายของชื่อหรือคำอธิบายที่มาของชื่อเรียกนั้น ๆ

หมวดความรู้: หมวดที่ 9 พิธีกรรม (Ritual) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมหรือการปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นแบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติ โดยมีองค์ประกอบด้าน วัตถุประสงค์ สิ่งของ และมีคำถวาย บทสวด หรือข้อความที่ใช้ประกอบการปฏิบัติ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ประกอบด้วย 3 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: พิธีกรรมตามประเพณี (Traditional ritual)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมที่ปฏิบัติเฉพาะในประเพณีนั้น ๆ ตามวาระ เช่น พิธีแหกนา พิธีกรรมการทำขวัญข้าวแม่โพสพ พิธีถวายข้าวจี พิธีทำบุญลานข้าว พิธีสู่ขวัญข้าว เป็นต้น

- **หมวดย่อย 2: พิธีกรรมเกี่ยวกับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว (Death rituals)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษหรือผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว พิธีย้ายห่อข้าวน้อย พิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา เป็นต้น

- **หมวดย่อย 3: พิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนา (Religious rituals)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมการบูชาต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในทางศาสนา เช่น พิธีเชิญพระอุปคุต พิธีเทศน์มหาชาติ พิธีแห่พะเหวด พิธีตักบาตรเทโว พิธีถวายปราสาทผึ้ง พิธีถวายผ้าจ่านำพรรษา พิธีถวายผ้าอาบ

น้ำฝน พิธีถวายพระกฐิน พิธีถวายสลากภัต เป็นต้น

หมวดความรู้: หมวดที่ 10 พื้นที่ในการจัดประเพณี (Ceremonial site) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับพื้นที่แหล่งที่มีประเพณี สถานที่ หรือบริเวณที่ใช้ในการจัดประเพณี ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: พื้นที่ (Location)** หมายถึง พิกัดทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่มีประเพณีใด ๆ เช่น ชื่อเมือง ชื่อจังหวัด ชื่อชุมชน เป็นต้น

- **หมวดย่อย 2: สถานที่ (Place)** หมายถึง สถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมทางประเพณีหรือสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในประเพณีใด ๆ เช่น แม่น้ำ โบสถ์ กระต๊อบชั่วคราว กุฏิ คันทนา ดอนปู่ตา ทุ่งนา บริเวณแม่น้ำ บริเวณโบสถ์ บริเวณต้นโพธิ์ บริเวณต้นไม้ใหญ่ บริเวณบ้าน บริเวณวัด บริเวณหมู่บ้าน เป็นต้น

หมวดความรู้: หมวดที่ 11 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี (Literature) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ซึ่งครอบคลุมบทประพันธ์ทุกชนิด ทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรอง ประกอบด้วย 6 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: ตำนาน (Legend)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน จนหาต้นตอไม่ได้ และมีเนื้อหาเพื่ออธิบายที่มาของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล และสถานที่ ตำนานที่มีความเกี่ยวข้องกับประเพณี ประกอบด้วย 2 หมู่อย่อย ได้แก่ ตำนานของบุคคล และตำนานของสถานที่

- **หมวดย่อย 2: นิทาน (Tales)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาที่มีลักษณะเป็นเรื่องราวเล่าสืบต่อกันมา โดยมักเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น เพื่อแฝงคติธรรมหรือเพื่อจรรโลงใจ นิทานที่เกี่ยวข้องกับประเพณี เช่น นิทานนางสังขานต์กับประเพณีสงกรานต์

- **หมวดย่อย 3: ผญา (Phaya)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาวรรณกรรมที่มีลักษณะเป็นผญาหรือเป็นคำกลอนหรือคำปรัชญาของลาวและคนไทยภาคอีสาน เช่น ผญาบุญเข้ากรรม ผญาบุญข้าวจี ผญาบุญข้าวสาก ผญาบุญคุณลาน ผญาพระแม่โพสพ ผญาฮีตสิบสอง เป็นต้น

- **หมวดย่อย 4: พระไตรปิฎก (Tripitaka)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาวรรณกรรมที่มาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎก ประกอบด้วย 3 หมู่อย่อย ได้แก่ 1) คำถวาย (Dedication) เช่น คำถวายสังฆทาน คำถวายผ้ากฐิน คำถวายผ้าป่า เป็นต้น 2) บทสวด (Chants) เช่น คำบูชาพระ บทสวดมนต์ อารารนาศีล 5 บทสวดมนต์ไตรสรณคมน์ เป็นต้น 3) พุทธบัญญัติ (Buddhist commandments) เช่น อาบัติปาราชิก อาบัติสังฆาติเสส เป็นต้น

- **หมวดย่อย 5: วรรณคดีทางศาสนา (Religious literature)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาวรรณกรรมที่เป็นการถ่ายทอดความเชื่อทางศาสนาหรือเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา วรรณคดีทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ประกอบด้วย 3 หมู่อย่อย ได้แก่ ประวัติของพระพุทธเจ้า ชาตก และพระมาลัย

- **หมวดย่อย 6: เรื่องเล่า (Narrative)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีที่มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมา

หมวดความรู้: หมวดที่ 12 วัตถุประสงค์ (Purpose) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการจัดประเพณี หรือสิ่งที่มีผู้จัดประเพณีต้องการให้เกิด หรือเป็นไปตามความคาดหวังในการจัดประเพณี

หมวดความรู้: หมวดที่ 13 หลักธรรม (Principle) เป็นกลุ่มเนื้อหาเกี่ยวกับหลักคำสอนทั้งหลายของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับประเพณี

ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: หลักธรรมของพระสงฆ์ (Monks principle)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาหลักธรรมมีกำหนดขึ้นเพื่อให้พระสงฆ์ยึดถือและปฏิบัติเท่านั้น เช่น ปาราชิก สังฆาติเสส เป็นต้น

- **หมวดย่อย 2: หลักธรรมของฆราวาส (People principle)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาหลักธรรมมีกำหนดขึ้นเพื่อให้บุคคลธรรมดาผู้นับถือศาสนายึดถือและปฏิบัติเช่น หลักสัมมาสมาธิ หลักของทาน หลักของพรหมวิหาร หลักจาละการเสียสละ เป็นต้น

หมวดความรู้: หมวดที่ 14 อุปกรณ์ที่ใช้ในประเพณี (Equipment) เป็นกลุ่มเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดประเพณี ประกอบด้วย 7 หมวดย่อย ได้แก่

- **หมวดย่อย 1: เครื่องคาวหวาน (Foods)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในประเพณี หรือใช้ถวายพระสงฆ์ตามประเพณี

- **หมวดย่อย 2: เครื่องดนตรี (Musical instrument)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในประเพณีที่มีลักษณะเป็นเครื่องดนตรี

- **หมวดย่อย 3: เครื่องบูชาธรรม (Dharma offerings)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการสักการะบูชาหรือใช้ประกอบพิธีทางศาสนา เช่น รูปเทียน ธงกฐิน น้ำพุทธมนต์ เป็นต้น

- **หมวดย่อย 4: เครื่องประดับตกแต่ง (Decoration)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการประดับตกแต่งสถานที่

ตามความเชื่อของแต่ละประเพณี ตลอดจนการตกแต่งเพื่อความสวยงาม เช่น ธงผ้ากฐิน ดอกไม้ต่าง ๆ เป็นต้น

- **หมวดย่อย 5: เครื่องมือเครื่องใช้ (Tools)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ที่ใช้ในประเพณีที่มีลักษณะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้หรืออุปกรณ์ในครัวเรือนหรืออุปกรณ์ที่ใช้ทำมาหากิน

- **หมวดย่อย 6: เครื่องอัฐบริวาร (Attabrikhan)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็นของภิกษุซึ่งมี 8 อย่าง ได้แก่ สบง (ผ้านุ่ง) จีวร (ผ้าห่ม) สังฆาฏิ (ผ้าคลุมกันหนาวที่ภิกษุใช้ทาบบนจีวร บาตร มีดโกน

เข็ม รัตประคต ธมกรก (กระบอกกรองน้ำของพระสงฆ์)

- **หมวดย่อย 7: เครื่องเซ่นไหว้ (Sacrificial offering)** มีขอบเขตครอบคลุมเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในประเพณีที่มีลักษณะเป็นเครื่องเซ่น ของเซ่น หรือเครื่องบวงสรวงต่าง ๆ เช่น อาหารคาว ของหวาน ผลไม้ พวงมาลัย เป็นต้น

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยนำผลการจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้มากำหนดเป็นโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในรูปแบบตารางที่แสดงให้เห็นกลุ่มความรู้และความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นลำดับชั้นของข้อมูล (Hierarchical list) ดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี (TRADITIONAL COMMON CULTURE)			
.	กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง (Mekong river ethnic group)		
.	กิจกรรม (Activity)		
.	.	กิจกรรมทางศาสนา (Religious activities)	
.	.	กิจกรรมรื่นเริง (Carnival)	
.	.	กิจกรรมในครัวเรือน (Family activities)	
.	ความเชื่อ (Belief)		
.	.	ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา (Buddhism beliefs)	
.	.	.	ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม (Karma laws)
.	.	.	ความเชื่อเรื่องการบวช (Ordination beliefs)
.	.	.	ความเชื่อเรื่องการแทนคุณผู้มีพระคุณ (Gratitude beliefs)
.	.	.	ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ (Death and Rebirth beliefs)

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคน้ำโขง (ต่อ)

วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี (TRADITIONAL COMMON CULTURE)			
.	.	.	ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ (Hell and Heaven beliefs)
.	.	.	ความเชื่อเรื่องอาบัติ (Offence beliefs)
.	.	ความเชื่อเรื่องผีसागเทวดา (Superstition)	
.	.	.	ผี (Ghost)
.	.	.	เทวดา (God)
.	.	ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Holy Thing)	
.	.	.	ความเชื่อเรื่องพญานาค (Naga beliefs)
.	.	.	ความเชื่อเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred space)
.	.	.	ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง (Talismans beliefs)
.	ความเป็นมาของประเพณี (Origin of Tradition)		
.	.	มูลเหตุที่มาจากความเชื่อ (Causes of Belief)	
.	.	มูลเหตุที่มาจากพระไตรปิฎก (Causes of Tripitaka)	
.	.	มูลเหตุที่มาจากวรรณกรรม (Causes of Literature)	
.	ค่านิยม (Values)		
.	ชื่อประเพณี (Tradition names)		
.	.	ความหมายของชื่อประเพณี (Tradition meanings)	
.	.	ชื่อเรียกหลัก (General Name)	
.	.	ชื่อเรียกอื่น (Other names)	
.	ช่วงเวลาการจัดประเพณี (Traditional celebration date)		
.	.	เดือนที่จัดประเพณีตามปฏิทิน (Calendar)	

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคน้ำโขง (ต่อ)

วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี (TRADITIONAL COMMON CULTURE)			
.	.	.	เดือนชาวอีสาน (Isan calendar)
.	.	.	เดือนล้านช้าง (Lan Xang calendar)
.	.	.	เดือนสากล (International calendar)
.	.	.	เดือนเขมร (Khmer calendar)
.	.	เวลาทางจันทรคติ (Lunar time)	
.	บุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรม (Person)		
.	.	ผู้ประกอบพิธีกรรม (Officiant)	
.	.	ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (Participants)	
.	พิธีกรรม (Ritual)		
.	.	พิธีกรรมตามประเพณี (Traditional ritual)	
.	.	พิธีกรรมเกี่ยวกับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว (Death rituals)	
.	.	พิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนา (Religious rituals)	
.	พื้นที่ในการจัดประเพณี (Ceremonial site)		
.	.	พื้นที่ (Location)	
.	.	สถานที่ (Place)	
.	วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี (Traditional literatures)		
.	.	ตำนาน (Legend)	
.	.	.	ตำนานบุคคล (Personal legend)
.	.	.	ตำนานสถานที่ (Place legend)
.	.	.	ตำนานเหตุการณ์ (Incident legend)
.	.	นิทาน (Tales)	
.	.	ผญา (Phaya)	
.	.	พระไตรปิฎก (Tripitaka)	
.	.	.	คำถวาย (Dedication)

ตารางที่ 2 แสดงโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคน้ำโขง (ต่อ)

วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณี (TRADITIONAL COMMON CULTURE)			
.	.	.	บทสวด (Chants)
.	.	.	พุทธบัญญัติ (Buddhist commandments)
.	.	วรรณคดีทางศาสนา (Religious literature)	
.	.	.	ชาดก (Jataka)
.	.	.	ประวัติของพระพุทธเจ้า (Buddha's history)
.	.	.	พระมาลัย (Pramalai)
.	.	เรื่องเล่า (Narrative)	
.	วัตถุประสงค์ (Purpose)		
.	หลักการ (Principle)		
.	.	หลักการของฆราวาส (People Principle)	
.	.	หลักการของพระสงฆ์ (Monks Principle)	
.	อุปกรณ์ที่ใช้ในประเพณี (Equipment)		
.	.	เครื่องคาวหวาน (Foods)	
.	.	เครื่องดนตรี (Musical instruments)	
.	.	เครื่องบูชาธรรม (Dharma Offerings)	
.	.	เครื่องประดับตกแต่ง (Decoration)	
.	.	เครื่องมือเครื่องใช้ (Household tools)	
.	.	เครื่องอัฐบริขาร (Monk's Utensils)	
.	.	เครื่องเซ่นไหว้ (Sacrificial offering)	

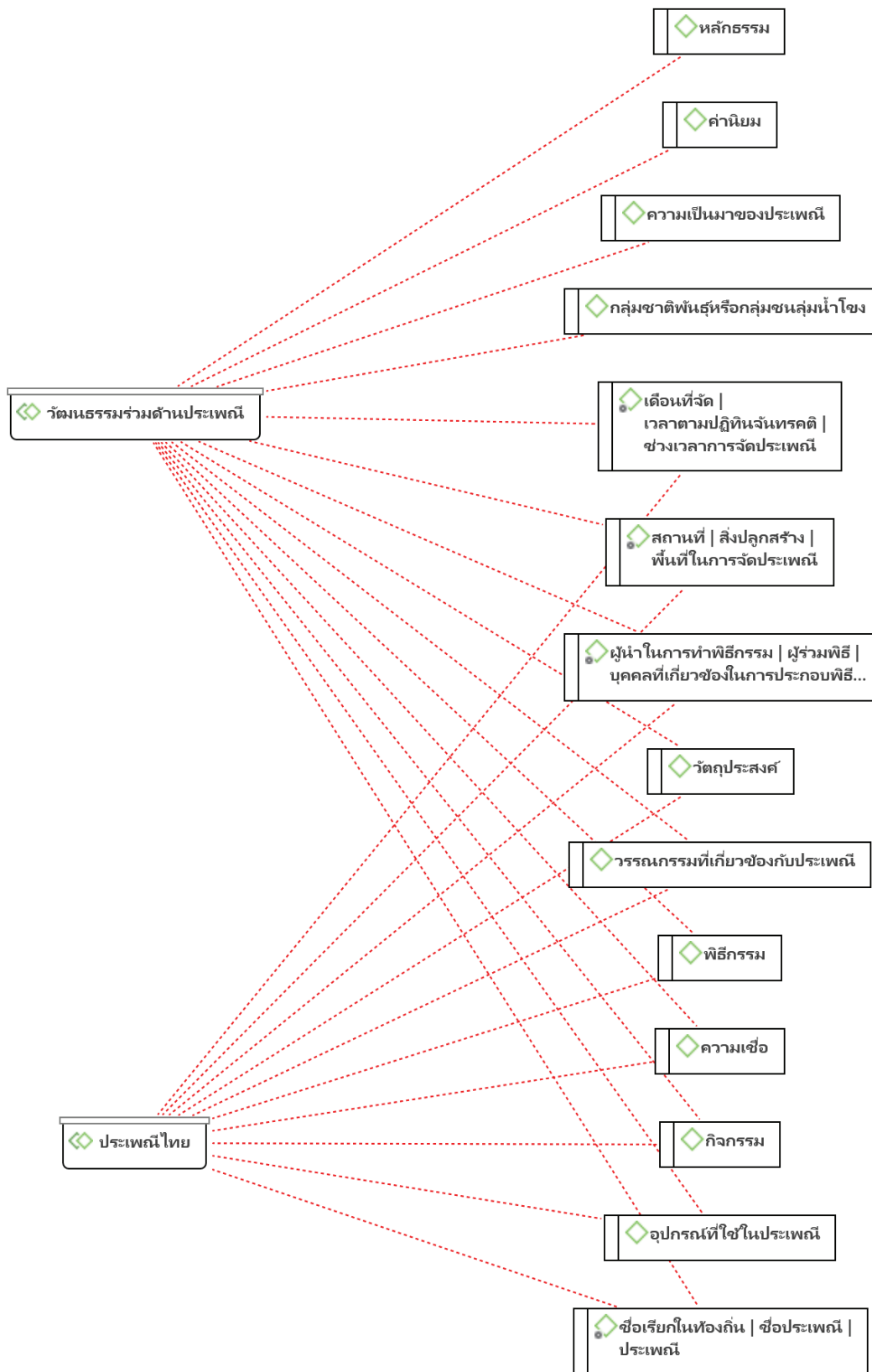
อภิปรายผล

การวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ในขอบเขตประเทศไทย ลาว และกัมพูชาในครั้งนี้ สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ (Content Analysis) สามารถวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เป็นคำศัพท์และแนวคิดได้ทั้งสิ้นจำนวน 757 รายการ นำเนื้อหาความรู้ มาตรวจสอบความซ้ำซ้อนของเนื้อหา และจัดกลุ่มเนื้อหา โดยจัดกลุ่มคำศัพท์ที่มีเนื้อหาเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน และความรู้ที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันไว้ใกล้กัน ซึ่งสามารถจัดกลุ่มเนื้อหาความรู้ ได้จำนวนทั้งสิ้น 14 หมวด ได้แก่ 1) กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง 2) กิจกรรม 3) ความเชื่อ 4) ความเป็นมาของประเพณี 5) ค่านิยม 6) ช่วงเวลาการจัดประเพณี 7) บุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรม 8) ประเพณี 9) พิธีกรรม 10) พื้นที่ในการจัดประเพณี 11) วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณี 12) วัตถุประสงค์ 13) หลักธรรม 14) อุปกรณ์ที่ใช้ในประเพณี ซึ่งทั้ง 14 หมวด สามารถจัดกลุ่มตามแนวคิดคุณลักษณะของวัฒนธรรมร่วม (Common cultural characteristics) ของ McLean (2015) ประกอบด้วย 1) ความร่วมกันของประวัติความเป็นมา (History) ได้แก่ มูลเหตุและความเป็นมา ความเชื่อ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) ความร่วมกันของค่านิยมและหลักธรรม (Values and

principles) ได้แก่ ค่านิยม และ หลักธรรม 3) ความร่วมกันของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการยึดถือปฏิบัติ (Purpose and sense of mission) ได้แก่ วัตถุประสงค์ และ 4) ความร่วมกันในการรับรู้และเข้าใจในบางเรื่องที่เป็นประเพณีหรือแนวปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตรงกัน (Symbols and boundaries) ได้แก่ ประเพณี พื้นที่ในการจัดประเพณี กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มชนลุ่มน้ำโขง อุปกรณ์ที่ใช้ในประเพณี ช่วงเวลาการจัดประเพณี กิจกรรม พิธีกรรม และ บุคคลที่เกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรม

เมื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับการจัดระบบความรู้เกี่ยวกับประเพณีฮิตสิบสองของ Wathanti, Chansanam, & Tuamsuk, (2020) เป็นการจัดระบบความรู้เฉพาะทางที่มีเนื้อหาทางประเพณีคาบเกี่ยวกัน ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวจัดระบบความรู้ตามแนวคิด ศัพท์สัมพันธ์ (Thesaurus) และมีขอบเขตความรู้เกี่ยวกับประเพณีฮิตสิบสองในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเท่านั้น โดยสามารถจัดกลุ่มความรู้ได้ 14 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชื่อประเพณี 2) ชื่อเรียกในท้องถิ่น 3) เดือนที่จัด 4) เวลาตามปฏิทินจันทรคติ 5) วัตถุประสงค์ 6) กิจกรรม 7) พิธีกรรม 8) วรรณกรรม 9) ความเชื่อ 10) สถานที่ 11) ผู้นำในการทำพิธีกรรม 12) ผู้ร่วมพิธี 13) อุปกรณ์ และ 14) สิ่งปลูกสร้าง จากผลการวิจัยพบว่า การจัดหมวดหมู่ความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง มีความแตกต่างจากการจัดหมวดหมู่ความรู้ประเพณีไทย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เปรียบเทียบกับการจัดระบบความรู้เกี่ยวกับประเพณี

หมวดหมู่ที่มีเหมือนกัน ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) กิจกรรม 3) พิธีกรรม 4) วรรณกรรม 5) ความเชื่อ และ 6) อุปกรณ์ ซึ่งเป็นเนื้อหาความรู้ด้านองค์ประกอบของประเพณีหนึ่ง ๆ ส่วนหมวดหมู่ความรู้ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย 1) หมวดกลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มชนกลุ่มน้ำโขง 2) หมวดหลักธรรม 3) หมวดค่านิยม 4) หมวดความเป็นมาของประเพณี นอกจากนี้ยังมีหมวดความรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกันเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1) หมวดช่วงเวลาในการจัดประเพณี เป็นหมวดหมู่ความรู้ที่ผู้วิจัยนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเดือนที่จัดประเพณีและเวลาตามปฏิทินจันทรคติเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับช่วงเวลาในการเกิดกิจกรรมทางประเพณี 2) หมวดประเพณี เป็นหมวดหมู่ความรู้ที่ครอบคลุมข้อมูลเบื้องต้น เช่น ชื่อประเพณีและชื่อเรียกในท้องถิ่น 3) หมวดพื้นที่ในการจัดประเพณี เป็นหมวดหมู่ความรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ และสถานที่จัดประเพณี

ซึ่งรวมไปถึงสิ่งปลูกสร้าง 4) หมวดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับผู้นำในการประกอบพิธีกรรม และผู้ร่วมพิธี

ข้อเสนอแนะหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1. สามารถนำโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดทิศทางการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงในประเด็นที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นได้
2. สามารถใช้โครงสร้างความรู้วัฒนธรรมร่วมด้านประเพณีของกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อหรือคำสำคัญ ในการจัดหมวดหมู่เนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง และใช้เป็นคำค้นในการสืบค้นข้อมูลในระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้

References

- ASEAN Watch. (2013). *ASEAN common culture on the road to intangible cultural world heritage*. Retrieved February 11, 2019, from <http://aseanwatch.org/2016/09/02/current-issue-0359/>.
- Broughton, V., Hansson, J., Hjørland, B., & López-Huertas, M. J. (2005). *Knowledge organization*. Retrieved January 14, 2020, from https://issuu.com/bib.csinfo/docs/broughton__2005.
- Čopić, V., & Dragičević Šešić, M. (2018). Challenges of public-civic partnership in Cambodia's cultural policy development. *ENCATC Journal of Cultural Management and Policy*, 8(1), 4-15.
- Hjørland, B. (2008). What is Knowledge organization (KO)? *Knowledge Organization*, 35(2/3), 86-101.
- McLean, S. (2015). *Business communication for success*. Retrieved January 30, 2020, from <https://open.lib.umn.edu/businesscommunication/chapter/18-3-common-cultural-characteristics/>.
- Ministry of Culture. (2018). *Cultural information center*. Retrieved February 11, 2019, from https://www.m-culture.go.th/th/article_view.php?nid=28998. (In Thai).
- Prasarn, O., Sangsai, K., & Chaithongdee, C. (2016). *Knowledge management on co-culture for educational development to promote better understanding in Thailand Laos and Cambodia for the Sustainability of ASEAN Community*. Sisaket: Sisaket Rajabhat University. (In Thai).

- Santagata, W., Bertacchini, E., Bravo, G., & Marrelli, M. (2011). Cultural commons and cultural communities. In *Proceedings of 13th Biennial Conference of the International Association for the Study of the Commons*. (pp.1-14). India: Hyderabad.
- Sithirath, R., Phomphadith, S., Savatvong, K., & Poumvixai, J. (2007). *Application of ICT for promoting sustainable development in World Heritage Sites: Case of Luang Prabang, Lao PDR*. Retrieved February 11, 2019, from <http://www.ap.ide.titech.ac.jp/publications/Archive/JICT2007Rasmy.pdf>
- Wathanti, S., Chansanam, W., & Tuamsuk, K. (2020). Development of ontology for the knowledge of Heet-Sib-Song custom. *Journal of Information Science*, 38(2), 53-70. (In Thai).